

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **1081**

P.J. Trimp

Schaderegeling bij scheiding - 2

MEDITATIEF **1086**

J.A. Schelling

Hoogtepunt

UIT ALLE VOLKEN **1087**

W.M. Bakker

De bushalte

ACHTERGRONDEN **1088**

R.D. Anderson

Gebod of geen gebod?

OPVOEDING
EN ONDERWIJS **1091**

S.T. Bolt

De school niet van de ouders?

KERKGESCHIEDENIS **1095**

H. Veldman

Twee inspirerende piëtisten (I)

LIED VAN DE WEEK **1099**

A. de Heer-de Jong

Lied 241: 'Nu bidden wij

de Heilige Geest'

en verder,.

Kerknieuws

Nieuw uitgekomen

Meegelezen

Jezus heeft het hemelleven

Jezus heeft het hemelleven

opgegeven,

Hij vernederde zich diep,

Zie, *Hij heeft zich diepgezonken*

weggeschonken

toen de aarde riep.

Nu zal Hij in aanzien stijgen,

loon verkrijgen,

God geeft Hem de hoogste eer.

Hoor, hoe Hem de hoogste kringen

lof toezingen:

glorie aan de Heer.

Heer, ik wil mijn knieën buigen

U toejuichen,

hulde aan uw majesteit.

Gij vervulde al Gods wensen,

Zoon van mensen,

in gehoorzaamheid.

Hemelvaartlied bij Fil. 2:5-11.

Ria Borkent

SCHADEREGELING BIJ SCHEIDING - 2

P.J. Trimp

kerkelijk leven

De GS Leusden 1999 over scheiding

We gaan verder met een toelichting op de besluiten van de GS Leusden 1999 over echtscheiding. Vorige keer hadden we het over de uitgangspunten, nu bekijken we de richtlijnen.

Richtlijnen

De GS Berkel 1996 gaf richtlijnen mee als oriëntatiepunten zonder dat alle lijntjes aangegeven zijn.

KERNREDACTIE

DRS. G. J. VAN MIDDELKOOP,
DRS. A.L. Th. DE BRUIJNE.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DR. E.A. DE BOER, DRS. B. BOS,
DRS. I.Q. HAARSMA, DRS. P. HOUTMAN,
PROF. DR. B. KAMPHUIS
DRS. E. LUITEN, DRS. K. DE VRIES.

MEDEWERKERS:

J.J. D. BAAS, J. M. DE JONG,
DRS. A.S. VAN DER LUGT,
DR. J. SMELIK, DRS. H. VELDMAN

REDACTIE-ASSISTENT:

H. PRINS, Dr. Damstraat 174, 8262 GJ Kampen.
Tel. (038) 3310886

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA Kampen

UITGEVER:

Print Media bv, Bedum Technische Realisatie,
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus J. 9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636, Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).

E-mail: reformatie@scholma.nl

Aanlevering advertenties in overleg.

ING Bank: 66.30 92.620

ABONNEMENT

f 92,50 per jaar. Studenten f 77,- per jaar
(binnenland), f 179,- per jaar (buitenland
zeepost). Opzegging dient 1 maand voor
het verstrijken van het lopende jaar te
geschieden.

Losse nummers f 2,50 (incl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijg-

baar bij de Stichting Bralectah

Tel. (0521) 515946

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,95 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen

ISSN 0165-5191

Hoe ga je met richtlijnen om?

Wie graag volstrecte duidelijkheid wil of preciese afbakening van grenzen zal er moeite mee hebben en de richtlijnen te open vinden.

Richtlijnen zijn nu eenmaal geen panklare recepten of een pakket regelgeving, dat casuïstiek in de hand werkt. Richtlijnen geven een kader aan met veel ruimte voor eigen zelfstandig handelen. In de tweede grond zegt Berkel: 'Kerkenraden en gemeenteleden zijn gebaat bij richtlijnen die eenheid in beleid t.a.v. echtscheidingszaken kunnen bevorderen'. Let wel: 'kunnen bevorderen'.

De praktijk is uiterst gecompliceerd, **we** hebben geen (volledige) eenstemmigheid over uitleg en toepassing van bijbelgedeelten en elke kerkenraad heeft een eigen verantwoordelijkheid in de beoordeling van de specifieke situaties, die zich voordoen. Uniformiteit in beleid is niet - althans lang niet volledig - haalbaar. Tegelijk moeten we voorkomen dat er tussen de kerkenraden een al te grote pluriformiteit in beleid komt. Het is niet terecht wanneer de ene kerkenraad als 'soepel' bekend staat en de andere als 'streng'.

Dan krijgen we zomaar rechtsongelijkheid die ongewenst en

onaanvaardbaar is.

De richtlijnen van Berkel 96 zijn goed bruikbaar: niet te strak om

uniformiteit af te dwingen, niet te ruim om een ongewenste pluriformiteit te heverderen.

Ondanks de ingebrachte kritiek meent de GS Leusden 1999 er niet verder aan te moeten sleutelen. Het vastgelegde beleid is niet bedoeld als eindpunt.

Wel blijft het een uitgebalanceerd geheel om enige orde te scheppen in moeilijke situaties. De Leusder synode nam slechts een kleine aanvulling op richtlijn 3 op om meer beschermend te formuleren en mogelijk de angst voor verruiming in te dammen. Met richtlijnen geven we geen vrijbrief om het scheiden makkelijker te maken en de weg naar een tweede huwelijk te plaveien. Met richtlijnen kunnen we wel het beleid sturen, maar nooit 'kwaadwillenden' vangen of bekeren. Daar is heel wat anders dan richtlijnen voor nodig. Wie kwaad wil zal in de beste richtlijnen wel mazen vinden en zijn eigen weg goed vinden. Aan de hand van richtlijnen kan elke kerkenraad de situatie zorgvuldig wegen en met betrokkenen helder maken waar en waarom er b.v. beoordelingsverschillen zijn.

Zoals bij elke moeite rond Gods geboden zullen we bij de pastorale begeleiding oog hebben voor twee zaken: duidelijk in de norm en barmhartig in de toepassing.

Schema voor beleid

Elke kerkenraad heeft bij scheiding te maken met twee unieke personen.

Elke situatie is uniek en vraagt een invoelende, persoonlijk toegespitste benadering.

Zijn er sowieso wel *algemene* richtlijnen voor beleid mogelijk? Jazeker wel, omdat er in al die individuele situaties toch een paar hoofdlijnen aan te wijzen zijn, die in liet volgende schema worden samengevat:

Bij echtscheidingen zijn er 4 mogelijkheden:

Er komt scheiding na of door

1. Overspel

2. Kwaadwillige verlating (omwille van het geloof, onchristelijke houding)

3. Andere redenen (lichamelijke en/of geestelijke terreur, ontrouw, verkrachting binnen het huwelijk, incest, ontsporing in het verleden)

4. Ontwrichting. (relatiestoring door karakterhotsing, psychisch onvermogen, niet meer bij elkaar passen).

Bij oorzaak 1. is er reden om een scheiding te *bewerken*.

Bij oorzaken 2,3 en 4 is er reden om (uiteindelijk) in een scheiding te *berusten*.

De weg naar een tweede huwelijk is

bij 1. duidelijk open

bij 2. minder duidelijk open

bij 3. (nog) minder duidelijk open

bij 4. duidelijk gesloten.

Ik haast me te zeggen dat bovenstaand schema heel globaal is en verre van volledig.

Om te beginnen mag scheiden nooit een automatisch gevolg zijn, zelfs niet bij overspel.

Inzet blijft: redden wat er te redden valt. Vervolgens zit er in het schema een vloeiende lijn tussen 2,3 en 4. en categorie 3 vormt een grijs gebied, waar je zo'n beetje alles kunt onderbrengen wat niet duidelijk tot categorie 1,2 of 4 behoort, terwijl het er

wel mee in verband staat.

Je zou incest (bij 3) als andere vorm van overspel ook bij 1. kunnen onderbrengen.

Bovendien moeten we beseffen dat de weg naar een tweede huwelijk niet zomaar open ligt. stel dat iemand lichtvaardig scheidt of als 'hoofdschuldige' een scheiding forceert om maar met een ander te kunnen trouwen. De beslissing of de weg al dan niet openligt (voor de onschuldige partner) naar een nieuw huwelijk vraagt een aparte beoordeling. Dat is altijd een keuze die we in geloof ten overstaan van God behoren te nemen.

Er zal - algemeen gesproken - ook aandacht moeten zijn voor de optie om alleen te blijven (met alle moeite daarvan), om een stuk onvervuld leven en lijden te dragen in de navolging van Christus.

Wanneer het voor de kerkenraad duidelijk is dat een gescheiden broeder of zuster niet vrij is om te hertrouwen. dan zal de kerkenraad hem of haar daarover ook aanspreken.

Het is eerlijk om dat al in een heel vroeg stadium te doen.

Naar mijn mening behoort dat al aan de orde te komen wanneer man en vrouw op **weg** zijn naar een scheiding.

Rij alle nare gevolgen van een scheiding hoort ook dit aspect: weet wel dat wanneer jullie scheiden je **voor** God niet vrij bent van elkaar en dat de weg niet open ligt een nieuwe relatie te beginnen. Bereken ook die kosten en gevolgen die we niet kunnen overzien.

De noodsprong van een scheiding lijkt soms de oplossing op korte termijn, maar heb je ook deze kosten berekend voor de lange termijn? Hopelijk mag zo'n kostenberekening ook remmend werken!

Bovengenoemde ruwe schets is

puur bedoeld om inzichtelijk te maken wat er zoal speelt, ze probeert moeite en beslispunten in beeld te krijgen.

Het is een model dat kan helpen om knopen te ontwarren in gecompliceerde situaties.

De hulplijnen maken inzichtelijk waar de pijnpunten liggen bij meningsverschillen tussen ambtsdragers en gemeenteleden.

Een gescheiden gemeentelid kan bijvoorbeeld vanuit categorie 4 opschuiven naar categorie 3 omdat hij de weg naar een tweede huwelijk open wil houden.

In zo'n situatie is het van groot belang dat de kerkenraad duidelijkheid geeft en de reden van scheiding notulair vastlegt (richtlijn 2).

Kerken werken samen

Als een gescheiden gemeentelid verhuist en jaren later toch wil trouwen is het een eerlijke zaak dat de 'nieuwe' kerkenraad op grond van informatie van de vorige kerkenraad zo'n zuster of broeder er op aanspreekt dat hij of zij niet vrij is van het eerste huwelijk. Natuurlijk kan na jaren een situatie zich wijzigen: is de ex-man of ex-vrouw inmiddels hertrouwd of is een van beiden overleden? Maar het uitgangspunt in benadering behoort vast te staan: wat op grond van de Schrift evident is (de regel van 1 Cor. 7 : 10 en 11. 'niet opnieuw trouwen'. categorie 4) geldt evengoed in gemeente A en in gemeente R.

Vandaar dat richtlijn 4 en 5 het belang aanwijzen van informatie en beraad tussen twee kerkenraden die vroeg of laat met dezelfde echtscheidingszaak te maken krijgen.

Wanneer een gescheiden gemeentelid verhuist is het heel belangrijk dat hij of zij een nieuwe start kan maken. Op de attes-

tatie zal wel neutraal vermeld worden dal er een scheiding heeft plaats gehad.

Niet om aan dossiervorming te doen of zo'n gemeentelid te stempelen, maar terwille van een goed pastoraat.

Wanneer we verhuizen verhuizen ook ons medische gegevens mee naar de nieuwe huisarts. Iedereen ziet daar het belang van in.

In de kerk is het ook een goede zaak dat er na verhuizing duidelijkheid in een situatie is en zoveel mogelijk continuïteit in het pastoraat.

Blijft er tussen twee kerken verschil van beoordeling bestaan over de huwelijksbreuk en een nieuw huwelijk, dan zal de kwestie voor advies ook op de classis kunnen dienen (richtlijn 6).

Hulp van de classis

De richtlijnen wijzen twee keer de weg naar de classis.

In richtlijn 6 (zie boven) en in richtlijn 3.

In richtlijn 3 kan de kerkenraad advies vragen of een scheiding dan wel tweede huwelijk geoorloofd is in het licht van Gods Woord.

De kerkenraad kan ter vergadering horen hoe afgevaardigden reageren op vragen, om zo zijn winst te doen met advies, rugsteun en wijsheid.

Zo'n vraag om beraad op de classis zal de kerkenraad *niet* doen, wanneer het voor de kerkenraad heel duidelijk is of de scheidingsgrond nu dan niet geoorloofd is.

Wanneer een betrokken gemeentelid het niet eens is met een uitspraak van de kerkenraad kan zo iemand zelf in beroep gaan bij de classis of hulp vragen bij visitatoren.

Dat is een ander verhaal.

In richtlijn 3 gaat het juist om die moeilijke situaties waarin de ker-

kenraad er niet over eens is en er met betrokkenen ook niet uitkomt.

Het zijn die situaties waar zonden het huwelijk fundamenteel ontwrichten en waarbij geen algemeen oordeel valt te geven in hoeverre zulke zonden een grond vormen om in een scheiding te berusten (zie uitgangspunt 4).

Gebrek aan eenstemmigheid kunnen we betreuren, maar we moeten hierin ook nuchter zijn en een stuk verlegenheid erkennen.

In de lijn van oude synodebesluiten is er een praktijk dat de kerkenraad de gewetens niet mag binden wanneer een zaak niet helder vanuit de Schrift bewezen kan worden.

Als in zo'n situatie een gemeentelid 'te goeder trouw en met een oprecht geweten voor God' tot een ander oordeel komt dan de kerkenraad, zal de kerkenraad aandringen tot gewetensvol handelen in de eigen verantwoordelijkheid die het gemeentelid tegenover de Here heeft.

Gescheiden voor God en de gemeente

Heel belangrijk blijft de voorbereiding op het huwelijk: hebben we een stevig fundament gelegd? Of hebben we trouw aan elkaar beloofd zolang het tussen ons goed gaat?

Weten we iets van zelfverloochening en offerbereidheid voor we trouwen?

Trek op tijd aan de bel, wanneer je huwelijk niet lekker loopt.

Bij de start belijden we dat Gods hand twee mensen heeft samengevoegd en zijn we er van doordrongen dat mensen niet mogen scheiden wat God heeft samengevoegd.

Op de trouwdag beloven we 'voor God en zijn gemeente' dat we elkaar lief te hebben en

trouw te blijven in goede en kwade dagen, 'totdat Christus terugkomt of de dood u scheiden zal'.

Die leefregel heeft God vastgelegd in het zevende gebod 'u zult niet echtbreken'.

De Here Jezus heeft die regel nadrukkelijk bevestigd.

Vele broeders en zusters konden deze roeping niet tot een goed einde brengen en leven gescheiden.

Ze moeten de opdracht aan God teruggeven en dat vraagt een nederige houding.

Net als bij het trouwen staan we bij de scheiding voor dezelfde God: is er berouw, schuldbesef, geloof in verzoening, vertrouwen op Gods leiding, verwachting van de Geest?

Het gebeurt midden in de gemeente.

Zoals de gemeente ingeschakeld wordt hij de huwelijksbevestiging zo behoort de gemeente ook te staan rond de huwelijksbreuk met alle gevolgen daarvan. Juist in de gemeente mogen de kwetsbare en beschadigde leden opvang en liefde krijgen.

In de kerk maken we schulden en lijden we schade. Daar moeten we het kwaad dat we elkaar aandoen ook benoemen, bestrijden, belijden, opruimen onder het toeziend oog van Christus die zondaren liefheeft en aanvaardt. Is de kerk een veilig huis, waar we met elkaar werkelijk van genade leven?

Kunnen de twee gescheidenen elkaar in de gemeente als broeder en zuster in Christus aanvaarden?

Er zijn er die gescheiden van elkaar wonen en niet formeel een echtscheiding hebben aangevraagd en doorgezet.

Om hiermee aan te geven dat ze voor God wel als getrouwen behoren te leven maar het niet langer kunnen (zie categorie 4). Ze zijn wel los van elkaar,

maar ook weer niet vrij van elkaar.
Een uiterst moeilijke situatie, die lang niet altijd houdbaar blijkt. Dil vraagt veel zelfverloochening. Het vraagt ook van gemeenteleden en ambtdragers respect en intensieve begeleiding en bemoeiding.

Er gebeuren **ook** wonderen in de kerk: een ontrouw geworden echtgenoot is weer terug en door zijn geliefde opnieuw aanvaard. Het huwelijk krijgt in Christus een nieuw begin en kan verder. Wat een feest in de kerk en in de hemel!

'Dag van de Verantwoording'

Er zijn ook schrijnende situaties, waarbij een schuldige na een lichtvaardige scheiding even lichtvaardig een nieuw huwelijk opent.

Dit wekt terecht ergernis in de gemeente en de kerkenraad zal hierin zo'n broeder of zuster duidelijk moeten vermanen: wat goed lijkt in eigen oog is nog niet goed in Gods oog.

Hoe nu te handelen in situaties waarin men toch opnieuw trouwt terwijl de kerkenraad van mening is dat het duidelijk is dat men lijnrecht tegen Gods gebod in gaat? In her pastoraat zal scherp aangewezen worden dat de ene zonde door een tweede zondige daad wordt vervolgd. Daas kan de kerk niet **aan** kan meewerken. Er zal ook tucht nodig zijn om het **hart** te bereiken en terug te roepen en de weg naar God aan te wijzen.

Is men eenmaal getrouwd, dan zal de kerkenraad opnieuw stand van zaken opnemen.

Bij zo'n feit moet men zich wel neerleggen, maar dat is niet einde verhaal.

Veel hangt af van de opstelling van betrokkenen.

Tucht zal verder gaan wanneer er

geen sporen van bekering en oprecht berouw zijn - naar God toe en naar de ex-man of ex-vrouw toe. Wanneer men later schuld inziet en belijdt kan de kerkenraad een tuchtsituatie opheffen en het eindoordeel aan de Here overlaten.

God weet als Enige of een schuldbelijdenis uit berekening is of uit een verslagen hart.

God kent en keurt het hart en treft eens het trotse of schijnheilige hart dat niet voor God wilde buigen.

Eens komt de 'dag van de verantwoording'.

Ook als een kerk er in moet berusten betekent dat nog niet dat de kerk een situatie goedkeurt.

Als ik hierover schrijf, besef ik hoe schrijnend en onbevredigend zulke situaties zijn in de gemeente. We komen er niet lang niet altijd uit.

Iedereen staat verantwoordelijk voor God en moet eens voor God verschijnen en zich verantwoorden: 'wat heb jij met je huwelijk en met je scheiding gedaan?'.

Op weg daarheen moet ieder met een goed geweten - ter bemoediging of tot waarschuwing - in de kerk mee kunnen zingen:

'Hij slaat op hen het oog...die needrig knielen
maar uit de verte ziet Hij aan de dwaze waan van trotse zielen'
(Psalm 138:3)

Toch weer deputaten!

Terug naar de Leusder synode. Aan het eind van de bespreking was er een verrassing: er komt weer een deputaatschap!

De synodecommissie voelde er eerst niet voor, maar maakte later een zwenking en wist uiteindelijk een meerderheid van de synode mee te krijgen.

De vraag was of het nu persé nodig is een nieuw deputaat-

schap aan het werk te zetten temeer omdat er in het commissierapport op de Berkelse synode duidelijk gesteld **was** dat dit niet nodig was. Het lijkt op een zigzagkoers.

Nu hadden vorige deputaten een beperkte opdracht mee gekregen van de GS Ommen 1993, waarvan een onderdeel (de inventarisatie) niet goed uit de verf gekomen was.

Belangrijk motief om deputaten te benoemen **was**, dat de bezinning rond scheiden en hertrouwen verder moet komen dan de aangenomen uitgangspunten en richtlijnen.

Als kerken zijn we er gezamenlijk toe geroepen en verantwoordelijk voor het kwaad van de scheiding te bestrijden en de broeders en zusters die onder dit kwaad lijden zo goed mogelijk pastoraal te begeleiden.

Deputaten vormen geen permanent adviesbureau (à la diakonaal steunpunt) of 'kerkelijke rechtbank'.

Ze gaan zich ook niet zozeer met exegetische vragen bezig houden, maar vooral met *hermeneutische vragen* rond scheiden en hertrouwen: hoe gaan we met de Schrift om en hoe passen **we** dat in deze tijd toe?

Ook gaan ze zich nader bezinnen op *eigentijdse vragen* rond scheiden en hertrouwen met speciale aandacht voor de praktische vragen die de PS Utrecht 1998 de synode had voorgelegd.

Omdat de aangenomen uitgangspunten en richtlijnen niet het eindpunt vormen, zullen deputaten onderzoeken wat de kerkrechtelijke *gevolgen* zijn van dit beleid en de praktische bruikbaarheid van dit beleid evalueren. De Leusder synode wilde de noodzakelijke voortgaande bezinning niet uitbesteden aan de (toevallige) voorlichting vanuit kerkelijke pers of aan docenten van de Theologische Univer-

siteit, maar besloot zelf een studieopdracht aan deputaten te verstrekken. Terwille van de kesken, die er samen voor staan wegen te vinden temidden van deze ernstige nood. Moge onze God het werk van deputaten echtscheidingszaken zegenen.

Uitzicht

Een christen - al dan niet getrouwd of gescheiden - leeft nooit schadevrij.

Soms is er een schade die in dit leven nooit meer is goed te maken.

Wat zijn er veel getrouwen die een kruis dragen, omdat hun huwelijk verre van gelukkig is: wanneer de echtgenoten ternauwernood een gevel overreind kunnen houden of wanneer een

vrouw al jarenlang elke dag haar man in een verzorgingshuis op zoekt. Wat een opgave en opoffering, wat een trouw! Gelukkig geeft God kracht naar kruis. Wat moeten veel gescheiden gemeenteleden een zware last dragen - totdat de dood hen daarvan bevrijdt. In ons geloof mogen we weten en ervaren dat Christus onze lasten meedraagt. God richt de gebogenen op - hier en nu al en straks voorgoed. De Geest geeft uitzicht: ook dit lijden van de tegenwoordige tijd weegt niet op tegen de heerlijkheid die komt (Romeinen 8). Er komt een vergoeding die alle schade overtreft.

Dan **zijn** er geen huwelijken meer, geen echtscheidingen. Moeizame schaderegelingen hebben we dan niet meer nodig. Laten we in dat perspectief

elkaar als christenen vandaag vasthouden en bemoedigen.

Voor wie zich verder wil oriënteren noem ik

de Acta GS Leusden 1999 (Artikel 72 en Bijlage: Commissierapport Echtscheiding)

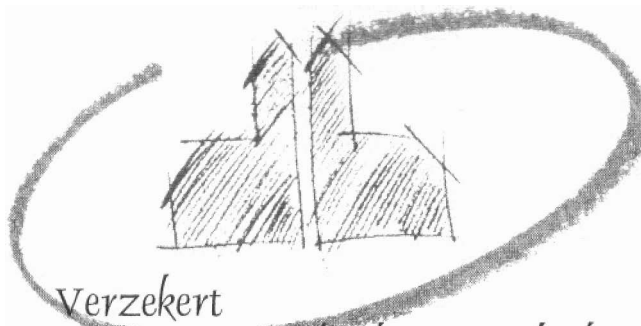
'Echtscheiding' - in de Infomap voor ambtsdragers (uitgave GVI), hoofdstuk 3.1.4.

M. te Velde. 3 artikelen in de Reformatie, jaargang 70, nrs. 47-49, september 1995

R.D. Anderson, 'Bijbelse principes rond de echtscheiding' in Reformatie met een reactie van R.T. te Velde in Reformatie, jaargang 75, nrs. 10-12 december 1999/januari 2000).

Ds. P.J. Trimp is predikant van de Gereformeerde Kerk te Hardenberg

donatus

Verzekert

van Avondmaalstel tot Zadeldak
alles onder uw kerkelijk dak!

Verzekerd zijn bij Donatus is een geruststellend gevoel.

**Al sinds 1825 dé verzekeraar voor uw kerkelijke eigendommen,
maar ook voor al uw andere verzekeringsaangelegenheden.**

**Vraag vrijblijvend onze brochure of offerte of maak een afspraak voor
een vrijblijvend persoonlijk gesprek.**

Postbus 500
5240 AM Rosmalen

donatus

Hoff van Hollantlaan 8
Tel. 073 5221700 - Fax 073 5221717

G E L O O F W A A R D I G V E R Z E K E R D

*Gij zijt opgevaren naar den hoge;
Gij hebt gevangenen meegevoerd;...
Psalm 69,19*

"God vaart voor het oog met gejuich omhoog". Dat vers van Psalm 47 heb ik al jong leren zingen. En daarna steeds meer leren zien. Gods ark op de schouders van priesters. En dan zeven keer rond Jericho. Met Hofni en Pinehas naar het strijdperk met de Filistijnen. Achter een huppelende David aan Jeruzalem in. Later leer je dat Psalm 47 ook over de Here Jezus gaat. "Voor het oog van zijn discipelen" ging Hij van de aarde naar de hemel omhoog. Maar waar blijft bij die hemelvaart het gejuich? De elf discipelen zijn eerst stom van verbazing. En hoe is dat bij ons? Wij vieren wel Hemelvaart, maar alleen met Pasen 'juicht een toon'...

Strijd

In vers 19 van Psalm 68 is God opgevaren. Maar vanaf vers 2 zingt David hoeveel strijd dat heeft gekost. Voordat God van de Sinai het heiligdom op de Sion binnen ging, werden vijanden verstrooid en moesten haters sidderende vluchten. En in al die strijd was het voor Gods kinderen moeilijk het geloof te behouden. In Egypte sputterden ze tegen. In de woestijn wilden ze terug naar de vleespotten. En toen ze hoorden van reuzen in het beloofde land hadden ze liever in Egypte willen sterven. Gods volk stond dus niet altijd te juichen langs Gods weg naar Sion!

Zegetocht

Toch juichen de rechtvaardigen in vers 4. Maar dat komt omdat ze Gods weg hebben leren zien als een zegetocht. Volgens Rachab sidderden alle inwoners van Kanaän voor Gods volk. Jericho viel voor Gods ark, Sion

werd de berg van Gods wens. Als God opvaart naar de hoge. juichen dus de stemmen omdat ogen Gods zegetocht zien!

Toppunt

Want was Sion nou zo'n toppunt? De ark zo'n houvast? Israël zo'n leger? Nee, God overwon. Hij hield koers. Hij koos de Sion. Dus zong de koorleider niet: juich om die berg, die ark, dat volk. Maar: juich voor Gods aangezicht! Want Here is zijn naam. En dat is het toppunt van kracht voor een volk, van behoud in een ark, van eer op een berg.

Gevangenen

Er waarom juichen de discipelen dan niet bij Jezus' hemelvaart? Zijn ze verbaasd? Onder de indruk? Voelen ze zich leerling zonder Meester, toch weer schapen zonder Herder, verlaten voor de strijd? Nee, ze hebben nog te weinig zicht op zijn zegetocht. Zijn woord legt nog niet

volledig beslag op hun gedachten. Ze zijn nog niet gevangen door zijn Geest!

Strijd

En juist omdat Jezus' volgelingen nog op aarde bleven, was Jezus' hemelvaart nog niet het eindpunt! Hij is nog onderweg. En dat kost ons strijd! Wel de goede strijd: onze Heer heeft al gewonnen. Maar wat kost het een moeite om het geloof te behouden als juist de hemelvaart wordt bestreden! Waar is de hemel? Wat heb je aan een Heer in de hemel? Wat valt er te juichen als je hemel is verduisterd en het een strijd is om in te gaan?

Hoogtepunt

Waarom zou je juichen met Hemelvaart? Niet om de strijd, niet om de kerk, niet om de hemel. Maar om Jezus! In de hemel staat zijn troon. Hij is Heer van de kerk. Hij heeft de zege behaald. Als hoogtepunt van zijn weg is Jezus' hemelvaart ons gejuich waard. En juist dat gejuich zet de strijd voort en zal muren doen vallen. Ons gejuich laat aanstekelijk horen dat Jezus' weg een zegetocht is. Niet onze omstandigheden zijn reden tot juichen. Maar mijn gejuich is midden in de strijd een hoogtepunt: Jezus heeft mij krijgsgevangen gemaakt. Van jongsaf geleerd valt er zo steeds meer te juichen.

Ds. J.A. Schelling is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zevenbergen.

m —

Uit alle volken

De weg van het asielzoekerscentrum naar de bushalte is lang. Twee mannen die op deze natte en koele avond de tocht erheen hebben ondernomen, lijken voor niets in de verte te tuilen. De kranten hebben het gemeld: problemen bij het streekvervoer. Grote kans dat er op dit traject vanavond geen bus meer rijdt. Ik houd halt en vraag waar ze heen moeten. Ze zijn op weg naar het ziekenhuis. "Slap maar in", zeg ik. "Ik moet toch in de buurt zijn." Ze stellen zich voor als Masoud en Mohammed en vertellen over een ernstig zieke moeder, die slechts Arabisch spreekt en eenzaam op bezoek ligt te wachten.

"Hoe komen we terug?" Masoud heeft de vraag gesteld, voordat ik hem heb bedacht. Natuurlijk! We spreken een tijd af waarop ik de broers weer naar het AZC zal brengen. Hun gezichten verraden lichte verbazing, als de auto rond die tijd bij de ingang stopt. De spanning lijkt iets minder, hoewel het met moeder beslist niet goed gaat.

Terug bij het AZC krijg ik een bungalownummer mee, met de uitnodiging eens aan te komen. Wellicht komt moeder volgende week uit het ziekenhuis. Zij zal bezoek zeker op prijs stellen. Ik beloof van me te laten horen. Een week later is de bungalow snel gevonden. Een jonge vrouw die de deur op een kier zet, aarzelt me binnen te laten. De namen van de twee broers spreek ik verkeerd uit, maar achterin de volle kamer word ik herkend. Masoud springt op en de deur zwaait open. Terwijl ik de zieke

moeder de hand schud, sluipen twee gesluierde vrouwen de trap op.

We drinken thee en het wordt gezellig. De familie snapt niet dat ik bewoners van het centrum ken, terwijl ik er niet werk. Ik vertel over contacten vanuit de kerk en hoor dat deze mensen moslim zijn. Ze tonen weinig interesse erover door te praten. We drinken nog eens thee, hebben het over de ziekte van moeder en het land van Saddam Hoesssein. Hun land.

Maanden later -de familie is inmiddels overgeplaatst naar een centrum ver weg- belt Masoud. Moeder ligt weer in het ziekenhuis waar ze al onder behandeling was. Ze moet een operatie ondergaan en hij en zijn broer willen enkele dagen in de buurt blijven. Maar hoe?

Het blijkt niet gemakkelijk twee bedden te vinden. Een eenvoudig pension biedt uiteindelijk uitkomst. De gastvrouw spreekt geen woord Engels, haar logees nauwelijks een zin Nederlands. Met enige vertolking is het toch mogelijk een tijd voor het ontbijt af te spreken. Alles lijkt prima geregeld.

Een dag later blijken de broers hun gastvrouw om zeven uur met warme broodjes, gekookte eieren en vers geperst sinaasappelsap te hebben laten zitten. De plannen waren gewijzigd. Moeder zou al vroeg naar de operatiekamer moeten en voor die tijd wilden de zoons haar nog zien. hadden ze besloten. In alle vroegte waren ze naar het ziekenhuis gewandeld.

In plaats van het voetpad kozen ze het midden van de weg, vertelt Mohammed later. "Als we vlak langs de huizen of de auto's zouden lopen, dachten de mensen misschien dat we dieven in de nacht waren." Geen misverstand! Ze zijn op tijd in het ziekenhuis aangekomen; dat is het belangrijkste. De operatie blijkt achteraf naar wens te zijn verlopen. Het geeft hun even lucht.

De vriendelijke gastvrouw van het pension krijgt haar geld. Dat is haar belangrijkste zorg. Verder kan ze het allemaal niet bevatten. Aan haar dagboek voegt ze een pagina over twee "merkwaardige gasten" toe.

W.M. Bakker is lid van de Gereformeerde Kerk te Harderwijk. Ook is hij voorzitter van een interkerkelijke diaconale werkgroep waarin tien kerken participeren rondom het AZC Zeewolde

GEBOD OF GEEN GEBOD?

R.D. Anderson

Het is goed wanneer er sprake is van meer begrip en zelfs ook erkenning door drs. Te Velde en mijzelf. Hieraan heeft ook een persoonlijk gesprek bijgedragen. Wij verschillen van elkaar zeker niet wat betreft het uitgangspunt van het gezaghebbend Woord van God en ook niet wat betreft de heilsfeiten in Jezus Christus en de leer van de verzoening zoals dat ook geformuleerd is in de gereformeerde belijdenis. De enige weg tot verzoening met God is die door geloof in Jezus Christus en Hem gekruisigd. Op de jongste dag zullen wij alleen kunnen staan indien wij gekleed zijn met **zijn** gerechtigheid, een gerechtigheid door Hemzelf voor ons verdiend zowel in zijn actie-ve gehoorzaamheid aan Gods wet als mens op deze aarde, als **in** zijn lijden en sterven voor ons aan het kruis. Geen van ons wil mensen aansporen om een eigen gerechtigheid voor God op te bouwen. De wet kan niet gebruikt worden om de klooi van de zonden te overbruggen. Zij is geen verzoeningsmiddel. Deze heilsleer mag nooit uit het oog verloren worden wanneer wij over de wet van onze Here spreken.

Er is ook sprake van opheldering, niet alleen wat betreft hoe ik de plaats van de burgerlijke wet van Israël ten opzichte van de christelijke ethiek meen te moeten verklaren, maar ook enkele misverstanden zijn opgeklaard. Zelf kan ik eraan toevoegen, dat toen ik sprak van een andere benadering van het onderwerp van echtscheiding dan wat vaak aangenomen

wordt, ik hierin door mijn woordkeuze te onduidelijk ben geweest. Men kon dat lezen (zoals drs. Te Velde dat wel gedaan heeft) alsof ik wilde spreken vanuit een andere hermeneutiek. Dit was niet mijn bedoeling. Ik wilde alleen aangeven dat mijn exegetische conclusies wat anders zijn - wat dit onderwerp betreft - dan die van anderen.'

Toch spreekt Te Velde terecht van een blijvend verschil. Zelf heeft hij nog vragen over mijn opvattingen en spreekt hij van "een zeker gevoel van onbehagen". En wat mij betreft heb ik nog bedenkingen tegen wat hij naar voren brengt als hij over de christelijke ethiek spreekt.

Ik probeer eerst even kort zijn vragen aan mij na te gaan, en daarna plaats ik enkele vragen en overwegingen over zijn standpunten.

Over Anderson gesproken

- Het woord "moreel"

In een aantal punten kan ik Te Velde wel tegemoet komen. Als hij bijvoorbeeld zegt dat het woord "moreel" bij de uitdrukking "morele wet" het aspect niet weergeeft "dat het in de geboden gaat om de directe relatie met de Here God", ben ik het wel met hem eens. Als hij mij een betere uitdrukking kan aanreiken, ben ik van harte bereid om die over te nemen. Want inderdaad, alle geboden (moreel of ceremonieel) hebben te maken met onze relatie met God en zijn wat dat betreft "godsdienstig" en "religieus". Als de gereformeerde theo-

logie een onderscheid maakt in morele, ceremoniële en burgerlijke aspecten van de wet dan is het nooit de bedoeling om te zeggen dat alleen sommige geboden (de ceremoniële?) betrekking hebben op onze relatie met God.

- Het woord "principe"

Ik wil ook enige toelichting geven op mijn gebruik van dat woord "principe". Een "principe" geeft een grondlijn aan die ingevuld kan worden door de details van een concrete toepassing in de praktijk. Maar zulke "grondlijnen" kunnen op verschillende niveaus functioneren. De Here Jezus geeft aan, bijvoorbeeld, dat heel de wet en de profeten samengevat kunnen worden in een tweetal geboden die fungeren als grondlijnen of principes voor ons handelen (de liefde voor God en de naaste). De tien geboden geven ons tien grondlijnen of principes voor het handelen (die ook wel in hun bewoording gekleurd zijn door hun plaats in de tijd en de heilsgeschiedenis). Maar deze grondlijnen kunnen ook verder uitgewerkt worden. In mijn artikelen over de doodstraf gaf ik als voorbeeld, het feit dat de concrete uitwerkingen van het zesde gebod in de wetten van Mozes ons laten zien dat dit gebod niet misbruikt kan worden door te stellen dat het de doodstraf uitsluit als mogelijke maatschappelijke strafregeling.²

- De Bergrede

Maai*als Te Velde reageert op mijn kritiek inzake zijn visie op de Bergrede en deze visie verder

toelicht. meen ik helaas te moeten blijven stellen dat dit een theologisering van dit Schriftgedeelte is. Waarom noem ik het zo? Omdat in plaats van te kijken naar de inhoud van de Bergrede en het verband van Matt. 5:17 om te komen tot een verantwoord interpretatie ervan, hij gegevens gebruikt uit de gereformeerde theologie (die weliswaar steunen op andere delen van het Nieuwe Testament) om deze passage uit te leggen. Te Velde is zeker niet de eerste die gesteld heeft dat de Bergrede ons zonderniet de vergaande strekking van Gods liefde-eis laat zien om vervolgens ons tot de gerechtigheid in Christus te drijven omdat wij niet in staat zijn om deze wet te vervullen. Men beweert dat de Bergrede zo opzettelijk aan het begin van Christus' predikering staat opdat door de eigen ellende duidelijk onder ogen te krijgen (via een onmogelijk te volbrengen wet) men later gedreven is tot de gekruisigde Christus.' Maar Jezus zelf maakt deze opzet nergens aan zijn discipelen duidelijk. Sterker nog, als dit zijn bedoeling was geweest dan zouden wij Hem kunnen beschuldigen van misleiding. Want Jezus zou hier dan stellen dat om hinnen het koninkrijk der hemelen te komen je aan deze wets-eis moet voldoen, terwijl Hij dat uiteindelijk helemaal niet zo bedoelt. Ik blijf stellen, dat het doel van de Bergrede is om de echte diepgang van Gods wet duidelijk te laten zien (in tegenstelling tot de oppervlakkigheid van de rabbijnse tradities over de wet), maar dat dit functioneert binnen het kader van de normale functie van Gods wet als regel der dankbaarheid. "Kortsluiting" zou ontstaan als wij de Bergrede zouden gaan hanteren als de weg om tot God te komen door middel van het opbouwen van een eigen gerechtigheid door gehoorzaamheid aan de wet.

- Verhouding Oude en Nieuwe Testament

Wat de verhouding van het Oude Testament met het Nieuwe betreft wil ik verwijzen naar wat ik geschreven heb over de Hebreeënbrief in mijn vorige reactie aan Te Velde. Daar is de discontinuïteit wel degelijk omschreven. Maar tot deze discontinuïteit behoort niet Gods morele wet op zich, zoals Jer. 31 duidelijk maakt. Niet voor niets haalt de schrijver van Hebreeën juist deze passage aan. Het goede nieuws van het Nieuwe Verbond is dat Gods (morele) wet in ons verstand en op onze harten geschreven zal worden (Hebr. 8:10). Dit duidt aan het werk van de Heilige Geest in onze harten die het begin van de nieuwe gehoorzaamheid in ons bewerkt (nogmaals, gehoorzaamheid uit dankbaarheid voor de verlossing in Christus, niet om een eigen gerechtigheid op te bouwen). Ik heb het idee dat Te Velde van de continuïteit van Gods morele wet niet wil weten. Wat doet hij dan met deze (en tal van andere) teksten?

Overigens met wat hij schrijft m.b.t. het terugvoeren van Gods wet op het liefde-gebod uit het paradijs ben ik het van harte eens. Alleen dan in deze toevoeging: De invulling van Gods wet en van de christelijke ethiek na de zondeval houdt ook rekening met hoe wij, als gevallen mensen, naar deze liefde hebben te streven. Vandaar, bijvoorbeeld, dat in bepaalde omstandigheden de Here God echtscheiding wel toestaat in dit leven, terwijl het nooit zijn bedoeling was geweest (vóór de zondeval).

- Gevoel van onbehagen

Tot slot spreekt Te Velde van dat "zeker gevoel van onbehagen" dat hij niet weet te preciseren. Dit vind ik een beetje jammer.

Hoe kan ik reageren op iemands persoonlijk gevoel? Ik kan me best voorstellen dat iemand op een gegeven moment (om wat voor reden dan ook) een soortgelijk gevoel heeft, maar vóór dat men zich hierover in het openbaar uitlaat, behoort men mijns inziens eerst te proberen uit te komen op waar het concreet op slaat.'

Over Te Velde gesproken

Het is mij nu (door het gesprek) duidelijk geworden dat drs. Te Velde nog niet gekomen is tot een eigen afgeronde visie omtrent de christelijke ethiek. Conclusies waartoe hij zelf wil komen. Dit vraagt om zorgvuldigheid van mijn kant, maar toch wil ik een paar opmerkingen maken rond wat ik bespeur als de gevolgen van zijn uitingen (of hij ze nu zelf deelt of niet). Ik begin met de vraag rond de belijdenis. Van wat boven al gezegd is moet toch duidelijk zijn dat als ik spreek van een gebodsethiek in de catechismus dat ik niet bedoel te zeggen dat het houden van de geboden niets te maken heeft met onze relatie met Christus of de werking van zijn Heilige Geest in ons. Evenmin verdedig ik dat wij een eigen gerechtigheid moeten opbouwen naast of in de plaats van die van Christus. Maar als Te Velde werkelijk meent (hier gaat hij niet echt op in) dat je in de nieuwe bedeling niet meer van geboden behoort te spreken wat betreft de christelijke ethiek, dan botst deze stelling wel degelijk met de gereformeerde belijdenis. Evenzo de stelling dat er geen onderscheid tussen de morele en schaduwwachtige geboden is vraagt op zijn minst een confrontatie met art. 25 van de geloofsbelijdenis en w/a 19 van de catechismus. Het lijkt mij, dat als je stelt dat de wet een ondeelbaar geheel is, en dat die wet in Christus afge-

daan heeft, dat je dan ook onvermijdelijk geleid wordt tot de conclusie dat er geen sprake meer kan zijn van geboden in de ethiek. Ik ben blij dat ik vernam in dat gesprek dat Tc Velde dit toch wel wil nuanceren. Hoe hij dat precies wil doen is mij nog onduidelijk, maar het lijkt mij, dat je toch uitkomt op één of ander onderscheid in de wet. We zullen dit moeten afwachten. In dit alles bespeur ik wel dat Tc Velde vuurbang is voor het idee dat wij door acht te geven op afzonderlijke geboden in de ethiek geneigd zullen zijn om aan een eigen gerechtigheid te werken (verlossing door goede werken). En toch meen ik dat je het kind met het badwater weggooit, als je daarom stelt dat er geen geboden meer zijn (waar er overigens geen geboden meer zijn, is er geen verleiding om verlossing via geboden te hewerkstelligen). Maar juist daarom lijkt Tc Velde te willen doen wat voor mij nog steeds onbegrijpelijk blijft, dat is, "de gehoorzaamheid aan God" geheel loskoppelen van "het houden van afzonderlijke geboden" (zie zijn opmerkingen over Jer.7:21-23).⁵

Er blijft nog één punt dat bij mij vragen oproept, nl. de opmerking dat "binnen die vernieuwing van ons leven de wet opnieuw een plaats krijgt, maar dan wel zo dat het hanteren van de wet nooit meer los kan staan van het besef dat Christus de wet voor ons vervuld en de vloek van de wet voor ons gedragen heeft" (cursivering van mij). Ik wil hier voorzichtig zijn. Misschien lees ik hier teveel in, maar het roept bij mij de vraag op wanneer dan de wet wel los gestaan heeft van de verlossing door Christus' gerechtigheid? Zeker hij de Farizeeën en de Jooden. Of bedoelt Tc Velde hier de tijd van het Oude Testa-

ment? Bespeur ik hier een mogelijke dispensationalisme (het idee dat ten tijde van het Oude Testament een andere weg tot zaligheid afgekondigd werd dan in het Nieuwe Testament)? Ik hoop het niet. Maar wij zullen moeten wachten op het moment dat Tc Velde gereed is om de "nadere uitwerking en verantwoording" van zijn opvatting te geven.

Dr. R. D. Anderson is predikant van de kerken te Valkenburg en te Katwijk

⁵ Dit heeft voornamelijk te maken, mijns inziens, met het feit dat anderen geen rekening gehouden hebben met het onderscheid in Gods wet tussen noodzakelijke en niet-noodzakelijke doodstraffen. Dit feit, wanneer betrokken op overspel, heeft allerlei consequenties voor de exegese van, bv., Deut. 24:1-4; Matt. 1:19 en tal van andere teksten.

⁶ Zie verder J. Douma, *De Tien Geboden* (2de ed.: Kampen: Voorhoeve, 1999) 306vv.

Zie bijvoorbeeld E. W. Grosheide, *Het Heilig Evangelie volgens Mattheus* (Amsterdam: H. A. van Bottenberg, 1922) 98-99.

⁷ Overigens als Tc Velde mij vraagt in te gaan op het punt dat zekere theonomen spreken over het principe van de rechtzetting in Gods wet (net zoals ik), dan is dat natuurlijk nindat *Gods wet zelf* over dit principe spreekt! Ren ik Barthiaans omdat ik (net zoals Karl Barth) in de drieënheid geloof?

⁸ In een toegezonden email nuanceert Tc Velde **wat** hij schrijft over Jer. 7 als volgt: "Ik .. erken voluit dat **het** houden van de geboden een noodzakelijk gevolg en een uiting is van het luisteren naar Gods stem. Mijn belang is om het religieuze/relatiele aspect in zijn recht te laren."

Even geen raad meer weten?

Cursussen voor kerkenraden

GVI

GVI: training, toerusting en begeleiding / www.gvizwolle.nl / (038) 4270400

DE SCHOOL NIET VAN DE OUDERS?

S.T. Bolt

De afgelopen jaren zijn er veel basisscholen gefuseerd. In plaats van één basisschool hebben de meeste besturen nu vijf tot tien basisscholen onder hun hoede. Met deze fusie zijn er ook nieuwe statuten geformuleerd. In de situatie van voor de fusie was "de school van de ouders". Dit werd vooral zo gezegd omdat de ouders de identiteit van de scholen handhaafden: zij hadden de zeggenschap over de identiteit. Dit recht stond beschreven in de statuten. Bijzonder opvallend is dat in veel nieuwe statuten "het recht van de ouders" is weggefallen. Veel basisscholen zijn niet meer van de ouders maar van bestuursleden geworden. In dit artikel wordt allereerst de actuele situatie rond de nieuwe schoolverenigingen en hun statuten in kaart gebracht. Vervolgens gaat het om de dringende vraag naar de motivatie achter deze verandering en wordt er een handreiking gedaan.

Voor de fusie

Voor de fusie bestuurden de meeste besturen één school. Om te besturen moet je besluiten kunnen nemen en die mogelijkheid hadden de besturen in ruime mate. Een bestuur van een vereniging mag immers alle besluiten nemen mits die niet in strijd zijn met de wet en de statuten. Omdat in de statuten van de scholen weinig stond, minder dan in de statuten van bijv. een voetbalvereniging, gaf dat de besturen veel ruimte voor het nemen van besluiten. Aanschaf van methodes, personeelbeleid, onderhoud aan de gebouwen enz. waren allemaal zaken waarin het bestuur de knopen mocht doorhakken. Er was echter één

onderwerp waarover het bestuur geen besluiten kon en mocht nemen en dat betrof de identiteit van de school. De grondslag met de daarbij behorende artikelen die de identiteit van de scholen bepalen was een zaak van de ouders (leden).?

Dat recht stond beschreven in een apart artikel in de statuten en juist ook daarom heette de school de school van de ouders.' De overtuiging hierachter was dat ouders hun verantwoordelijkheid moeten kunnen waarmaken ten aanzien van het onderwijs naar de leer van de bijbel. Met de doop van hun kind hadden zij beloofd dat zij naar vermogen hun kind in de bijbelse leer zouden onderwijzen en laten

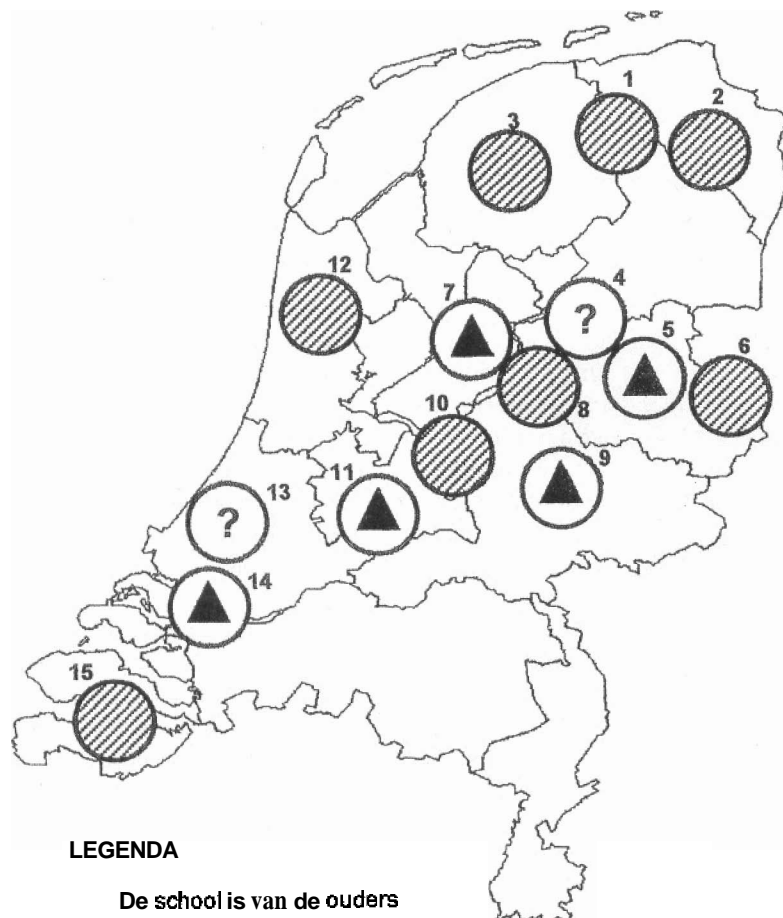
onderwijzen. Hun belofte werd met deze bepaling diep serieus genomen.

Na de fusie

Tussen 1996 en 2000 zijn de meeste basisscholen gefuseerd. In totaal zijn er 15 grote schoolverenigingen ontstaan.⁴ Deze 15 schoolverenigingen hebben nieuwe statuten gekregen. In 8 van de 15 statuten is het artikel dat het recht van de ouders bepaalt weggefallen. De bestuursleden van deze scholen mogen daarom nu ook de besluiten nemen over de identiteit.⁵ Met andere woorden: de school is hier hier niet meer de school van de ouders maar van de bestuursleden geworden."

In de statuten van de nieuwe schoolverenigingen wordt het recht van de ouders op drie verschillende manieren geregeld:

1. De ouders keuren middels stemming of referendum "voor-af" het voorgenomen besluit over de identiteit goed of af, op grond waarvan het bestuur al dan niet tot het besluit kan overgaan. (De school is van de ouders)
2. Er is niets geregeld. De bestuursleden nemen de besluiten over de identiteit. (De school is van de bestuursleden)
3. De bestuursleden nemen de besluiten over de identiteit. "Achteraf" kunnen de ouders dit besluit middels een referendum goed- of afkeuren.

LEGENDA

De school is van de ouders

Oe school is van de bestuursleden

Ouders hebben 'achteraf' zeggenschap over identiteitsbepalende statutenwijzigingen

1 - De Overdracht

2 - Noord-Oost Nederland

3 - Fryslân

4 - De Zevenster

5 - Safland

6 - Het Oosten

7 - Flevo-IJssel

8 - IJsselronde

9 - Veluwe Plus

10 - HAAL

11 - Midden-Nederland

12 - Noord-Holland Noord

13 - Hart van Holland

14 - Rijnmond

15 - Zeeland

De door de verschillende schoolverenigingen gekozen regeling wordt elders in kaart gebracht.

Motivatie

Met de fusiegolf in het gereformeerde basisonderwijs is er een scheur tussen heden en verleden

ontstaan. Voorheen was de school van de ouders. Dat gold voor alle gereformeerde scholen. Nu is dat niet meer zo. Veel ouders zijn de zeggenschap over de identiteit van hun school kwijtgeraakt. Wat is de motivatie hierachter?

Deze dringende vraag is moeilijk te beantwoorden. Nergens heb-

ben de ouders of de leden voor de fusie de nieuwe statuten toegestuurd gekregen vergezeld van een analyse van deze verandering in 'hun positie'.

Over 'deze' statutaire verandering geen informatie en dus ook geen motivatie.

Daardoor heeft ten onrechte de gedachte kunnen postvatten dat deze fusies alleen een zaak van schaalvergroting waren. De fusie zou alleen maar een grote technische operatie zijn waarbij een aantal verenigingen zouden worden samengevoegd tot één vereniging. Gereformeerd onderwijs: groter maar meer van hetzelfde.

Professionalisering

Er werd geen informatie gegeven over de veranderde positie van de ouders inzake de zeggenschap over de identiteit.

Wel was er veel informatie over het doel van de fusies. Het doel van de fusies was professionalisering. En dan vooral professionalisering van de bestuurlijke en financieel-heheersmatige kant van gereformeerd onderwijs.

Het besturen van de scholen, het onderhoud aan de gebouwen, het personeelsbeleid enz. zou beter enpoedkoper kunnen en ook minder risico's opleveren door middel van de fusies. Het is belangrijk vast te houden dat er op dit punt, in de dagelijkse praktijk, voor de ouders niets wezenlijk veranderd is.⁸ Besturen namen altijd al alle beslissingen t.a.v. de gebouwen, liet personeelsbeleid enz. De draagwijdte van die beslissingen is nu alleen groter geworden nu voor meerdere scholen tegelijk wordt beslist.

Met andere woorden: het volume van de bestuurlijke besluiten is met de fusie enorm toegenomen. En daarbij komt dan ook nog dat bestuursleden nu de besluiten

mogen nemen over de identiteit van de scholen.

Herstel

Met hierboven geschetste proces en motivatie van de fusie vraagt om bezinning. Dat gereformeerd onderwijs wil professionaliseren is op zich een goede zaak. Van tijd tot tijd heeft elk instituut een update nodig. De bestuurlijke en financieel-beheersmatige kant van gereformeerd onderwijs moest blijkbaar geprofessionaliseerd worden. Maar geldt dat ook voor de identiteit? En mogen daarom alleen de gereformeerde professionals de identiteit bepalen? Dit kan niet zo zijn omdat alle ouders verantwoordelijk zijn voor hun *aan Piet doopvont* afgelegde belofte. De belangrijkste vraag van dit artikel is dan ook of ouders van professioneel aangestuurd gereformeerd onderwijs de zeggenschap over de identiteit kunnen terugkrijgen. Het antwoord daarop is dat dat heel goed mogelijk is. Aan de statuteti⁹ van de nieuwe verenigingen kan een artikel toegevoegd worden dat het recht **van** de ouders herstelt. Rijk het volgende, in de praktijk beproefde artikel, gaat het erom dat niet de bestuursleden maar steeds de leden (ouders) genoemd worden.¹⁰

Referendum

Artikel ()
De besluiten van de algemene vergadering tot verandering van de artikelen 2, 3, 4 lid 1, artikel 10, 14 lid 3 en van dit artikel () van de statuten of tot ontbinding van de vereniging zijn onderworpen aan een referendum zoals in Boek 2 artikel 39.

Indien de algemene vergadering zo'n besluit wil nemen wordt dit voorgenomen besluit schriftelijk aan **alle leden** van de vereniging

meegedeeld. Bij die mededeling is de oproep gevoegd voor de vergadering waar in de **leden** zich over het voorgenomen besluit uit kunnen spreken. Tussen het versturen van de oproep en de tekst van het voorgenomen besluit en de hiervoor bedoelde vergadering moeten ten minste drie maar ten hoogste vier weken liegen.

Het besluit geldt als aangenomen indien ten minste drie/vierde van de in die vergadering aanwezige **leden** zich voor het besluit uitspreken. Het aantal aanwezige **leden** doet niet ter zake. Indien het gaat om een verandering van artikel 2 van de statuten dient ten minste negen/tiende van de aanwezige **leden** voor die verandering zijn. Het voorgenomen besluit treedt in werking zodra dit in bedoelde vergadering is aangenomen en met inachtneming van de artikelen 14 en 15.¹¹

Tijdens de fusies is aan een heel groot aantal ouders de zeggenschap over de identiteit ontnomen. In het gereformeerde onderwijs is de wens tot professionaliteit ten koste gegaan van de ouderlijke zeggenschap over de identiteit.

Is dit werkelijk de bedoeling geweest **van** de besturen? Kan het niet zo zijn dat door de vele veranderingen op bestuurlijk en financieel gebied, de ouders en de identiteit onbedoeld op de achtergrond zijn geraakt! Het zal toch niet zo zijn dat de besturen opzettelijk veel ouders buitenspel hebben gezet?

Niemand zal van dat laatste uit willen gaan. En hoewel deze veronderstellingen niet te bewijzen zijn, is het wel mogelijk ze te toetsen. Besturen die onbewust de ouders hun recht ontnemen hebben zullen dit immers recht

willen zetten. Aan de nieuwe statuten kan moeiteloos het bovenstaande artikel worden toegevoegd. Een artikel dat het recht van de ouders herstelt.

Sita Bolt is leerkracht in Waddinxveen.

Omdat de (algemene) ledenvergadering het hoogste orgaan van een vereniging is, moest door het bestuur minstens één keer per jaar over de besluiten en het algemene beleid wel verantwoording aan de ledenvergadering afgelegd worden. Daar door konden de leden **ook** invloed uitoefenen op de gewone gang van zaken op de scholen

² Omdat de slogan was: "de school is van de ouders" worden de ouders steeds genoemd in **deze** artikelen. Formeel is dat niet juist omdat de school **van** de leden is; het hoogste orgaan van een vereniging is immers de ledenvergadering. Er waren leden die, **zonder** ouder te zijn, veel betekenden voor het gereformeerde onderwijs. Die zal nog zo zijn.

³ Dit werd geschreven in een artikel met bijv. de volgende inhoud: Tui wijziging van de artikelen 1, 2, 3, 4 en van dit artikel kan slechts worden besloten met algemene stemmen in een bijzonder daartoe belegde vergadering waarin alle leden van de vereniging tegenwoordig zijn of hij wettige verhindering zich hebben laten vertegenwoordigen door een gemachtigde, dan wel hij referendum, waarbij alle leden schriftelijk hebben verklaard met het voorstel in te stemmen.

(Inhoud artikelen: art. 1 Zetel van de vereniging, art. 2 Grondslag van de vereniging, art. 3 Doel van de vereniging, art. 4 Wie lid mogen zijn van de vereniging. Soms werden hier nog artikelen aan toegevoegd. Zoals bijv. een artikel dat bepaalde wettelijke bepalingen geven aan de school).

⁴ Er is een aantal plaatsen met schoolverenigingen zelfstandig gebleven. Bijv. Spakenburg en Winsum.

⁵ Voorheen bestond de algemene vergadering uit ouders (leden). Nu bestaat de algemene vergadering uit bestuursleden. Wanneer bijv. 7 scholen gefuseerd zijn (de gefuseerde schoolvereniging wordt dan afdeling) dan zijn de zeven afdelingsbesturen van deze scholen de algemene vergadering. In de nieuwe statuten van veel verenigingen staat dit omschreven in art. 12: De algemene vergadering wordt gevormd door de bestuursleden van de afdelingen van de verenigingen.

⁶ Citaat NT) (artikel: School kan van ouders blijven) 21 januari 1999 "Om bij het voorbeeld van vereniging x te blijven zeven afdelingen kiezen per afdeling vijf bestuursleden, dat zijn samen 35 bestuursleden. De algemene vergadering van vereniging x bestaat dus uit vijftig mensen. Wanneer men bedenkt dat zeven afzonderlijke verenigingen ongeveer 1500 ouders (leden) kunnen hebben, dan ziet men een enorm verschil. In plaats van vijftienhonderd 'ouders' die verantwoordelijk zijn voor zeven scholen, zijn dat nu vijftig bestuursleden. Wij zeggen dan ook: de school is van 'bestuursleden' geworden." (Omdat uit deze algemene vergadering nog een bestuur wordt gekozen zijn het strikt genomen minder dan 35 bestuursleden: circa 30 bestuursleden).

⁷ Zie hiervoor bijv. de nota: Bestuurlijke schaalvergroting in uitvoering, juni 1996. LVGS/AGO.

⁸ Grote verandering is hier wel dat het bestuur nu aan de ledenvergadering bestaande uit bestuursleden verantwoording moet afleggen. Gewone leden komen daarmee op afstand te staan van het algemene beleid.

⁹ Wellicht ien overvloede moet hierbij worden opgemerkt dat dit artikel opgenomen dient te worden in de statuten en niet, of in ieder geval niet alleen, in bijv. een (ntdelings) reglement

¹⁰ Dit artikel (17) staat in de statuten van de schoolvereniging Salland. 'Salland' is een vereniging met afdelingen. De algemene vergadering bestaat hier uit bestuursleden. Middels dit artikel hebben de ouders (leden) zeggenschap over identiteitsbepalende zaken.

¹¹ Toelichting op de genoemde artikelen: art. 2, 3, 4 lid 1 gaan resp. over de grondslag, het doel, de middelen en het lidmaatschap van de vereniging. Art. 10 gaat over het personeel en art. 14 lid 4 gaat over statutenwijziging van de art. 2, 3, 4 lid 1 en 14 lid 4. Artikel 15 gaat over ontbinding en vereffening.

U uit de kerken

Beroepbaar

Kandidaten:

M.F. Verhorff, Heemskerckstraat 91, 8023 VJ Zwolle, 038-4541238
G.A. den Broeder, Springendallaan 259, 1333 WS Almere-Buiten, 036-5290520

Predikanten:

J. de Wolf, Mignonpad 22, 3816 ET Amersfoort, 033-4728793
P.F. Lameris, Curiestraat 42, 7909 BT Hoogeveen, 0528-233481.
A. Scheringa, Sluisstraat 7, 4251 AV Werkendam, 0183-500488
A. Kroezen, Laan van de Eekharst 233, 7823 AE Emmen, 0591-674015

Pijnacker-Nootdorp

Beroep aangenomen: G.J. Pruijsen, kand. te Amsterdam (06-27558388).

Zwijndrecht

Beroep aangenomen: J. Ophoff te Grootegast.

Nieuwe opgaven en wijzigingen:
H.Prins, tel. 038-3331242

Scribaat Alphen aan den Rijn

Met ingang van heden is het scribaat van de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) te Alphen aan den Rijn gewijzigd. Scriba is dhr. S. van der Meer, Rinkhorst 72, 2402 MB Alphen aan den Rijn, tel. 0172-412928. Het adres van de kerkenraad is gelijk gebleven nl.: Postbus 264, 2400 AG Alphen aan den Rijn.

STICHTING WOORD EN WERELD

Prof. dr. J.W. Maris

De charismatische beweging en wij

88 pag. genaaid/gebrocheerd, geïllustreerd

ABONNEMENT CAHIERS f 12,95. LOSSE VERKOOP f 15,95. BEL VOOR ABONNEMENTEN OF UITGEBREIDE FONDSLIJST 050 - 301 36 36

charismatische
beweging en wij

TWEE INSPIRERENDE PIËTISTEN

H. Veldman

kerkgeschiedenis

*De missies van de graaf en de gravin
Von Zinzendorf (!)*

De 300e geboortedag van de graaf Von Zinzendorf - en later dit jaar ook van de gravin - is aanleiding voor veel opgewekt feestvertoon in het Oost-Duitse Herrnhut (25-29 mei 2000). Maar ook voor een meerdaags wetenschappelijk symposium (4-7 oktober 2000). In het Slot & Zeist wordt op 16 november een symposium belegd.

Als protestanten kunnen wij de Herrnhutter Broedergemeente als de 'oudste zuster der grote protestantse kerken der hervorming' hiermee feliciteren. We willen dat doen door in een enkele artikelen de intrigerende geschiedenis van hun sympathieke beweging te schetsen, maar ook door een aantal kritische noten te plaatsen bij de idealen en geloofsopvattingen van hun grote leider uit de 18e eeuw. Idealen die men overigens niet makkelijk naast zich neerlegt.

Nikolaus Ludwig von Zinzendorf is na Philipp Jakob Spener en August Hermann Francke de derde grote gestalte van het Piëtisme in Europa. Hij is, samen met zijn vrouw, Erdmuth Dorothea von Reuss-Ebersdorf, de grondlegger van de Herrnhuiter Broedergemeenten. Een kerk die er alles voor over had dat de wereld het Evangelie van Jezus Christus te horen kreeg. Zinzendorf wordt gerekend tot een van de meest originele voorgangers uit de geschiedenis van de kerk, maar hij is bepaald niet nnomstreden. Dat was al tijdens zijn leven te merken: zijn aanhangers zagen in hem een 'ware discipel van Christus', sommigen vereerden hem zelfs als 'de ware vorst Gods', maar anderen meenden te moeten waarschuwen voor 'de valse apostel' en hielden

hem voor een wargeest. Gereformeerden in het 18^e-eeuwse Nederland vonden zijn leer 'zielverdervend'.

We willen nagaan wat erachter steekt dat men zo verschillend oordeelt. Daarvoor willen we de historie zo helder mogelijk laten spreken. We starten met de schildering van enkele taferelen die karakteristiek zijn voor deze Duitse edele man en vrouw.

Tafereel 1

Kopenhagen 1731. Denemarken viert feest: de nieuwe koning Christiaan VI wordt gekroond. Hij staat, net als zijn vader Frederik IV die in oktober 1730 was gestorven, bekend als een vroom christenmens. Onder de vele genodigden bevinden zich mensen uit alle delen van het Deense

koninkrijk: ook Eskimo's van Groenland, en een negerslaaf van een Deens West-Indisch eiland. En verder adellijke vrienden uit alle delen van Europa. Onder de laatstgenoemden ook de 31-jarige graaf Zinzendorf uit Herrnhut-Berthelsdorf. In de omgeving van het Oost-Duitse Dresden. Deze hoge edelman verwacht veel van de aantredende nieuwe koning, zeker als het gaat om de verbreiding van het Evangelie in de wereld. Want wat heeft Zinzendorf daar al veel over nagedacht en gedroomd. Maar dan staat hij in de feestende kroningszaal opeens oog in oog met twee Eskimo's: ze vertellen hem graag over hun land en de stand van zaken met betrekking tot de evangeliieverkondiging. Sinds 1721 arbeidt daar de Noorse piëtistische zendeling Egede, maar het loopt nog steeds geen storm naar zijn samenkomsten. De Duitse graaf begint te begrijpen waarom hij deze mannen mag ontmoeten. Maar de verrassing wordt nog groter als hij even later ook in gesprek raakt met Anthonie Ulrich, een negerslaaf van het Antilleneiland St. Thomas. Als deze zo goed mogelijk duidelijk maakt dat de negerslaven graag meer over het Evangelie van Christus willen horen, weet Zinzendorf het helemaal zeker: hier liggen uitnodigingen, ja opdrachten van God om te gaan werken in Zijn wijngaard. De volgende nacht dromen twee volgelingen van Zinzendorf dat ze als zendingen naar St. Thomas moeten vertrekken. Een jaar later treffen we inderdaad

Herrnhutters aan in de West-Indische archipel, zij het onder veel moeite en verdriet. Veel van hun medewerkers sterven in hun eerste tropenjaren. maar toch is de start van fundamentele hetekenis gelukkig. Ook in het ijskoude Groenland wordt door volgelingen van Zinzendorf gewerkt in dienst van liet Evangelie. Ruim 25 jaar na de kroning van Christiaan VI - wiens regering overigens als onbeduidend is geboekstaafd - telt de eerste gemeente van christen-Eskimo's 400 gedoopte leden. En men denkt al aan de stichting van een tweede gemeente. Als de 19^e eeuw op haar eind loopt is de hele bevolking van Groenland gekerstend.

Tafereel 2

Düsseldorf 1719. Zinzendorf bezoekt, op doorreis naar Holland, in deze West-Duitse stad een schilderijtentoonstelling. Lang blijft hij staan voor het doek van Domenico Fetti, waarop de lijdende Christus is afgebeeld: *Ecc Homo*. Dan treffen hem de Christus-woorden die eronder staan: *Ego pro te haec passus sum, tu vero quid fecisti pro me?*, d.w.z. 'Ik heb dit voor u geleden, maar gij, wat hebt gij voor Mij gedaan?'

Dit wordt de motivatie om zendingswerk te verrichten. Over de hele wereld. Vanuit een onwrikbare overtuiging. In alle eenvoud. Het koninkrijk van God bestaat immers niet in kracht van mensen? En als God voor ons is, wie zal ons ervan weerhouden? Dus!

Tafereel 3

Amsterdam 1736. Vergezeld van zijn vrouw en dochter en een groot gevolg van bedienden en vrienden is de Duitse rijksedelman Zinzendorf in Amsterdam gearriveerd. Honderden nieuws-

gierigen hebben hem zien rijden en kunnen het niet nalaten 's avonds langs het huis aan de Klovenierswal te lopen waar de graaf en zijn gevolg intrek hebben genomen. Het doel van zijn bezoek is de ondertekening van een contract om een Herrnhuterkolonie te stichten in Suriname. Daarvoor moet hij de handtekening zien te verkrijgen van de voorzitter van de Amsterdamse Sociëteit voor Suriname, burgemeester Aegidius van Bemden. Intussen houdt Zinzendorf iedere dag om 6 uur n.m. een godsdienstige samenkomst onder leiding van een door liem uitgenodigde predikant. *Geestdrift* alom, zoals nog altijd kan blijken uit het dagboekverslag van iemand als Catharina Beunings-Oudaan (zie een gedeelte van haar verhaal in *Reformatica*, p. 207,208). Zal er een gemeente van Herrnhutters worden gesticht of is Zinzendorf daar niet op uit? Er gebeurt wel iets bijzonders: samen met Matthys Beunings, de echtgenoot van mevr. Beunings-Oudaan en de rijke Jacob Schellinger brengt Zinzendorf een bezoek aan IJsselstein, gelegen aan de Hollandse IJssel, om te bezien of men daar een centrum kan inrichten voor naar Suriname vertrekkende en uit die kolonie terugkerende broeders. Omdat de baronie IJsselstein een bezitting is van prinses Maria Louise van Hessen-Kassel, de zeer gelovige weduwe van de in 1711 omgekomen Friese stadhouder Johan Willem Friso, zet Zinzendorf de reis voort naar Groningen en Leeuwarden. Onderweg trekt hij weer veel belangstelling, vooral ook door zijn preken. Het gesprek met Maria Louise op het Prinsenhof in de Friese hoofdstad loopt uit op haar medewerking aan de inrichting van een centrum in haar IJsselstein. Dat wordt in 1737/38 gerealiseerd en krijgt de naam's Heerenwijk.

Een nieuwsgierige Amsterdammer die er later eens komt kijken noemt het gebouw een 'Herrnhutze volksplantinge'. Zo kreeg Zinzendorfs beweging hier - zo'n tien jaar voor men iii Zeist een centrum stichtte! - vaste voet aan grond in de Nederlandse samenleving. En de aanwezigheid daarvan is nog steeds te merken!

Al jong vroom

Op 26 mei 1700 is *Nikolaus Ludwig Graf von Zinzendorf und Pottendorf* in Dresden geboren. De familie is van hoge adel en vindt haar wortels uiteindelijk in Oostenrijk. De leden ervan vervullen hoge staatsambten. Nauwelijks zes weken na de geboorte van 'Lutz' overlijdt zijn vader, die minister van het keurvorstendom Saksen was. De kleine Lutz wordt, bij het tweede huwelijk van zijn moeder, voor zijn opvoeding bij grootmoeder, de landvoogdes Katharina von Gersdorf, ondergebracht. Daar zal hij tot zijn 10^e jaar in een sterk door het piëtisme beïnvloede sfeer vertoeven. Grootmoeder onderhoudt sterke banden met de oude Philipp Jakob Spener (1635-1705) die nog een enkele keer op haar kasteel zijn gesprekken voert. De nabijheid van Jezus is voor hen zo'n vast gegeven dat het niet als storend wordt ervaren dat de jonge Lutz soms briefjes aan de Here Jezus schrijft die hij via een openstaand raam naar buiten gooit en waarvan hij stellig verwacht dat 2e Jezus zullen bereiken.

Oecumene van het hart

Grootmoeder, die de Bijbel leest in de grondtalen, houdt op haar kasteel eigen godsdienstige bijeenkomsten voor haar personeel. Ze is overtuigd Luthers, maar verbindt haar geloof wel met spiritualistische en mystiek aan-

doende indrukken. Haar leermeesters behoren voor een niet onbelangrijk deel tot de meer radicale vleugel van het piëtisme. Mee door deze geestelijke ligging is grootmoeder voor haar kleinzoon dé bepalende factor geweest voor een sterk oecumeneïsch ideaal. Zij is nl. voorstandster van het samengaan van alle christenen, zowel van rooms-katholieke, calvinistische en lutherse opvatting; geen confessie mocht hen verdeeld houden, het komt op het hart aan! De 'oecumene van het hart' heeft dus erg oude wortels!

Bij de piëtisten in de leer

Het Duitse piëtisme bevindt zich in de jonge jaren van Zinzendorf midden in de tweede generatie na het onuitwisbare begin ervan onder Spener. Nu is de grote leider en inspirator August Hermann Francke (1663-1727) die ook een goede vriend is van de familie Von Gersdorf. Het verbaast niemand dat de jonge graaf in Halle naar school gaat, naar het door Francke gestichte Pädagogium, van 1710-1716. Hoewel goed aansluitend bij het piëtisme van thuis, is de school voor de jonge Zinzendorf geen al te beste tijd geworden. Hij is er als enige rijksgraaf relatief eenzaam. Er heerst ook een streng regiem. Wel hoort hij tijdens de gezamenlijke maaltijden, waar hij naast Francke mag (ja mocht) zitten, met bijzondere interesse de verhalen over het wereldwijde missionaire streven van de piëtistische beweging uit Halle.

Buitenlandse reis

Van 1716-1719 studeert de jonge graaf in Wittenberg, niet om er een theologische vorming te ontvangen, maar een juridische! En dat op wens van zijn familie die hem graag in vaders spoor verder zien gaan. Toch legt hij

zich in Wittenberg sterk toe (in zijn vrije uren) op theologische studies. Hij wil o.m. de Bijbel lezen in de grondtalen. De familie echter maakt hem dan zo spoedig mogelijk los van Wittenberg en laat de bijna afgestudeerde een Europese reis (een zgn. Kavalierstour) maken, zoals wel meer jongelieden van stand toen gewoon waren. En dat brengt hem in Holland en Utrecht en later in Parijs. In ons land maakt hij kennis met zowel gereformeerden als remonstranten, lutheranen en doopsgezinden en nog diverse sektarische en spiritualistische groepen die alle zijn diepe belangstelling hebben. Zinzendorf raakt ervan overtuigd dat de ware Christus-gemeenschap in alle kerkgenootschappen en religieuze groepen te vinden is, wanneer zij elkaar in 'bovenkerkelijke' vorm maar met liefde, vroomheid en respect tegemoet treden. Hier raken we alvast even aan het in die tijd befaamde 'Philadelphia-ideaal'. In Parijs maakt Zinzendorf kennis met hugenoten, maar het meest opvallende is zijn vriendschap met de roomse kardinaal Noailles (1651-1727), een man van bijzondere vroomheid die o.m. sterke sympathieën koestert voor het Jansenisme, evenwel niet voor altijd, getuige zijn latere optreden tegen Port-Royal en zijn definitieve onderwerping aan de paus.

Het Philadelphia-ideaal

In de 17^e en 18^e eeuw leeft bij veel opwekkingschristenen in heel West-Europa het ideaal van een 'Philadelphia-gemeenschap'. Letterlijk wil dat zeggen dat men daar leeft in ware broederliefde. Naar de normen van Gods Woord. Ook met een sterke verwachting van de Jongste Dag. We komen hier dit ideaal terecht in de kringen van Jacob Böhme in Duitsland en Jane Leade in

Engeland. Eind 17^e eeuw bestaan er Philadelphia-sociëteiten die op mystici van allerlei slag grote indruk maken. Maar er is meer. De naam 'Philadelphia' hangt ten nauwste samen met de kerk die door de dienst van de apostel Johannes op Patmos een brief van Christus ontvangt, Openbaring 3:7-13. Het schitterende getuigenis in deze brief is de kern van het ideaal van de opwekkingschristenen! Gij hebt mijn woord bewaard en mijn naam niet verloochend. Daarom zal Christus haar bewaren voor de ure der verzoeking... Via een bepaalde interpretatie van de perioden in de kerkgeschiedenis meent men dat de zeven brieven in de Openbaring even zovele perioden beslaan in de geschiedenis van de kerk. En dat dus rond 1700 het 'tijdperk waarin men tot dan toe leeft dat van 'Sardes' is. De eeuw van de grote Reformatie wordt getypeerd als 'Thyatira'. Daarna dus 'Sardes' en nu verwacht men dat de doorbraak naar het 'Philadelphia-tijdperk' aanstaande is. Want 'Sardes' heeft de naam dat ze leeft, maar ze is dood! En men wijst dan op de 'dode orthodoxie' die kenmerkend is voor de kerk in die tijd. Het moment zal aanbreken dat de ware kinderen van God, die zijn Woord hebben bewaard, uit alle windstreken van de wereld verenigd worden tot de ware bruidsgemeente van het Lam. De sekten, waaronder ook de kerken vallen die men als confessioneel-versteend beschouwt, zullen te gronde gaan. Terwijl de kinderen van God als de onzichtbare kerk allen één worden (Joh. 17). En dit alles met het oog op een spoedige wederkomst van Christus. De naam 'Philadelphia' is dus de overkoepelende belichaming van die eenheid. In Engeland komen kringen van dit type voor o.l.v. de jong bekeerde mystica Jane Leade en de theosoof

John Pordage, terwijl in Amsterdam zo'n groepering geleid wordt door Johann Georg Gichtel. Veel leden ervan zullen straks naar Zinzendorf vertrekken. Dat we hier niet alleen maar met gedachtegoed uit de 18^e eeuw te maken hebben bewijst iemand als R.H. Matzken in zijn kerkgeschiedeniswerk *Handelingen der Gemeente*, deel 1, p. 23-25 en deel 2, p. 66 e.v. die het tijdperk van 'Philadelphia' laat beginnen in 1750 en laat doorlopen tot 1948. Overigens is het hij Matzken zo dat de periode 'Sardes' al begint in 1520, als de zogeheten confessionalisering van de Europese Reformatie nog moet beginnen. En dan al 'Sardes': dus meer dood dan leven in de kerk? Toch wel een vreemde gewaarwording voor allen die de Reformatie een warm hart toedragen. Voor Zinzendorf is het 'Thiladelphia-denken' een heel goed te hanteren model voor zijn oecumenisch streven. Hij zet zich ervoor in om een 'bovenkerkelijke' eenheid tot stand te brengen in zijn eigen gemeenschap. Een zekere relativering van de eigen confessie moet men daar wel voor over hebben. We komen er verder op nog wel op terug.

Huwelijk

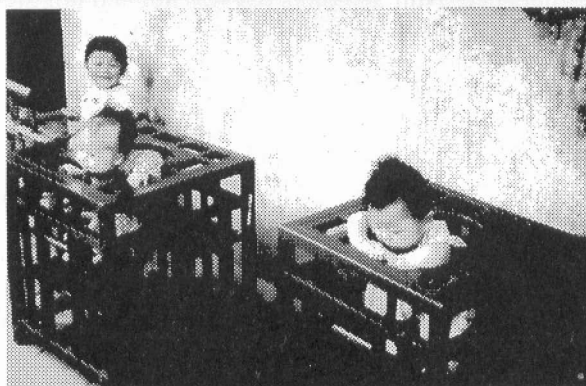
Als Zinzendorf na zijn rondreis door West-Europa terug is in Dresden dwingt de familie de afgestudeerde graaf om een onbezoldigd staatsambt bij justitie te aanvaarden. hoewel hij juist graag terug wil naar Halle om het werk van Francke mee te helpen dienen. Zijn optreden in de ambtenarij van Saksen maakt hem niet vrolijk: er blijkt nogal wat corruptie voor te komen en degene die hij erop aan spreekt wil er niets tegen ondernemen. In 1722 trouwt de graaf met de eveneens adellijke Erdmuth Dorothea, gravin von Reuss-Ebersdorf (geb. 7 nov. 1700).

Haar geestelijke adeldom is haast neg. belangrijker dan haar hoge afkomst: op haar familieslot bestaat een kleine kerkgemeenschap (een 'ecclesiola') die geheel is ingericht volgens het 'Philadelphiïa-ideaal'. Ze zal dat - met haar man - haar leven lang voor ogen houden en er zo goed mogelijk vorm aan geven. Het jonge paar koopt van grootmoe-

der het landgoed bij Berthelsdorf, waar in de loop der jaren twaalf kinderen worden geboren: van hen blijven er vier in leven. Nog in het jaar van hun huwelijk doen zich enkele merkwaardige ontwikkelingen voor.

Drs. H. Veldman is kerkhistoricus te Zuidhorn en docent aan het Gomarcollege te Groningen

redt een kind in china..!

In China worden 'overtollige' kinderen aan hun lot overgelaten in kinderverblijven. Werkloze burgers krijgen opdrochi voor hen te zorgen. Zij vinden het minderwaardig om dit werk te doen.

De deur stoot echter op een kier. De meest verwaarloosde kinderen mogen naar een tehuis waar wel goed gezorgd wordt. De babies worden uit hun 'stoelboxen' bevrijd. En zij worden met liefde verzorgd. Een klein begin in een duister land

stichting

redt een kind

Redt een Kind in China.
Giro 1599333, St. Redt een Kind, Ommen.

Papaverstraat 19, 7731 V5 Ommen
Telefoon: 0529 - 455907

LIED 241: 'NU BIDDEN WIJ DE HEILIGE GEEST'

A. de Heer-de Jong

lied van de week

Ooit kreeg ik een stapel 'kerkmuzikaal' oud papier in handen. Het was bestemd voor de oudpapiercontainer maar ik mocht er eerst uithalen wat er van mijn gading was. Zo kwam ik thuis met wat bladmuziek, enkele kopieën en een stapeltje artikelen. Tussen de kopieën was een vergroting van Luthers lied 'Nun bitten wir den Heiligen Geist'. Dat had ik al in diverse bundels, dus ik wilde het bij mijn oudpapierstapel gooien. Maar een vriend adviseerde: hang 'm ergens op. En zo kreeg ik de laatste jaren van mijn studie aan het begin van iedere dag het lied onder ogen: *Nun bitten wir den Heiligen Geist / um den rechten Glauben allermeist, / daß er uns behüte an unserm Ende, / wenn wir heimfah'n aus diesem Elende. / Kyrieleis.* Een stille aanmaning, iedere ochtend opnieuw.

'Nun bitten wir den Heiligen Geist' is een van de oudste liederen van Luther. Het verscheen in 1524 in Luthers woonplaats Wittenberg, in het *Geystliche Gesangk Buchleyn*, een bundel met 4-stemmige zettingen van Joh. Walter, gepubliceerd onder redactie van Maarten Luther. Sindsdien is het lied niet meer uit de liedbundels weg te denken. Zoals het geval is bij meer liederen van Luther, is ook 'Nun bitten wir' gebaseerd op een bestaand lied. Het eerste couplet stamt namelijk uit de Middeleeuwen; waarschijnlijk ontstond het rond 1200. Ook toen was het al een veelgezongen lied. De beroemde Franciscaner prediker Berthold von Regensburg (†

1272) verwees er 'bijvoorbeeld in een Pinksterpreek naar: *'Het is een waardevol lied. Jullie moeten het steeds vaker zingen, met volle aandacht en innigheid tot God zingen en roepen. Het is een goed en nuttig fundament, en degene die het voor het eerste gezongen heeft, was een wijs man'*. In Luthers tijd was het lied nog steeds bekend en geliefd. Nog voor hij er zijn eigen coupletten aan had toegevoegd, schreef de reformator het voor om te zingen na het Avondmaal.

In 1524 voegde Luther aan het eenstrofige Middeleeuwse lied drie coupletten toe. Een van de eerste dingen die opvalt bij het doorlezen van de tekst is hij de aanspreekvorm verandert. Pas vanaf strofe 2 is er sprake van een daadwerkelijk gebed: 'Geef, kostbaar licht...', daarvoor is het meer een oproep of een verklaring.

Het tweede dat opvalt, is dat elk van de drie Luther-strofen de Heilige Geest met een andere naam aanroept: 'Geef, kostbaar licht...' (str. 2), 'Geef, heilige liefde...' (str. 3) en 'Geef, hoogste Trooster...' (str. 4) (in het Duitse origineel: 'Du Werte Licht, gib uns...', 'Du süße Lieb, schenk uns...' en 'Du höchster Tröster [...], hilf...').

Het gebruik van deze aanspreekvormen is veelzeggend; ze komen enerzijds duidelijk voort uit Luthers visie op de Heilige Geest, maar anderzijds ook uit de confrontatie met de opvattingen van de wederdopers waar Luther mee te maken kreeg (en beide elementen hangen natuurlijk

nauw met elkaar samen; Luther was wel gedwongen om zich goed te bezinnen op het Bijbels spreken over de Geest). Thomas Munzer bijvoorbeeld, voorman van de wederdopers, hing ook bijzonder aan het oude Middeleeuws lied; zijn volgelingen zongen het in de boerenoorlog die kort na 1524 een feit was. Luthers uitbreiding van de tekst was dus nodig in verband met het 'rechte geloof' waar het in het lied over ging.

Luther wees er tijdens zijn leven voortdurend op dat Woord en Geest bij elkaar horen. In zijn Grote Catechismus wijst hij er bijvoorbeeld op dat we spreken van de *Heilige Geest* omdat de Geest *heilig maakt*. En dat laatste wil zeggen dat hij ons tot Christus brengt. Heiligen, aldus Luther, is niets anders dan tot Christus brengen opdat wij het door Christus verworven heil, waartoe wij uit onszelf niet zouden kunnen komen, ontvangen.' Vooral strofe 2 wijst op die samenhang tussen Woord en Geest. De strofe moet gelezen worden tegen de achtergrond van 2. Kor. 4.6 (*'Want de God, die gesproken heeft: Licht schijne uit het duister; heeft her doen schijnen in onze harten, om ons te verlichten met de kennis der heerlijkheid Gods in her aangezicht van Christus'*) en Joh. 14.26 (*'maar de Trooster, de Heilige Geest, die de Vader zenden zal in mijn naam, die zal u alles leren en u te binnen brengen al wat Ik u gezegd heb'*). In de derde strofe klinken de gebeurtenissen op de Pinksterdag door. Het gaat over brandende liefde (doe ons hart ontvlam-